

Prevence a léčba opruzenin

PharmDr. Iveta Rohová

Lékárna FN Olomouc

Pokožka novorozenců, kojenců a batolat je v určitých místech náchylnější ke tvorbě opruzenin. Kůže dětí se liší morfologicky i funkčně od dospělých a vyžaduje individuální přístup. Správná diagnostika, prevence a léčba vede ke sníženému riziku vzniku závažných komplikací.

Klíčová slova: vznik opruzenin, formy, prevence a léčba.

Prevention and treatment of diaper rash

The skin of infants, babies and toddlers is in certain places prone to the formation of diaper rash. Their skin differs morphologically and functionally from adults and requires special care. The correct diagnosis, prevention and treatment lead to a reduction in the risk of serious complication.

Key words: the formation of diaper rash, forms, prevention and treatment.

Pediatr. praxi 2012; 13(3): 199–202

ÚVOD

Opruzeniny se mohou u dětí vyskytnout v jakémkoliv věku, nejrizikovějším obdobím je však období novorozenecké a kojenecké. Plenková dermatitida zůstává jedním z nejčastějších kožních problémů kojeneckého a batolecího věku. Až 50 % dětí nosících pleny mívá během tohoto období nejméně jednu projevy plenkové dermatitidy, na jejichž vzniku se podílí celá řada faktorů: mechanické tření kůže, nedostatečná hygiena, obezita, pocení při nadměrném oblékání apod. Nejčastější výskyt této dermatitidy je mezi 9.-12. měsícem. Většina z těchto případů jsou lehké nebo středně závažné opruzeniny, které se omezují jen na plenkovou lokalizaci a při léčbě odeznívají během několika týdnů (1, 2).

VZNIK OPRUZENIN

- Hlavní příčinou vzniku opruzenin bývá amoniak, který vzniká jako následek bakteriálního rozkladu močoviny, uvolněný z moči
- Významné je i působení aktivovaných enzymů ze stolice (proteázy a lipázy – jejich aktivita stoupá s rostoucím pH a se zvýšenou činností trávicího traktu, popř. průjmy s alkalicky reagující stolicí) na kůži kojence v oblasti hýždí (2)
- Místa, která jsou vystavena těsnému kontaktu s plenami, jsou nejnáchylnější ke vzniku opruzenin
- Pleny zvyšují teplotu kůže → následná vazodilatace → podpora rozvoje zánětu
- Vlhká pokožka je náchylnější k poškození při tření a oděru
- Výše uvedené faktory mohou umožňovat růst některých mikroorganismů (1)

FORMY OPRUZENIN

1. **Intertrigo** – ohraničené, červené, někdy až mokvající plochy vznikající mechanickým třením kůže, nedostatečnou hygienou, pocením apod.
2. **„Plenková dermatitida“** – obecný termín pro větší počet zánětlivých změn na kůži.

Podle klinického obrazu rozlišujeme 4 základní formy plenkové dermatitidy:

- **„W“ dermatitida** – nejčastější forma, vzniká při pohybech dítěte třením mezi plenou a konvexitami hýždí, scrota, labia major a mons pubis
- **Závorková dermatitida** – vzniká třením okrajů jednorázové pleny o pokožku a je charakteristická pruhovitým zarudnutím na vnitřních plochách stehen
- **Erozivní plenková dermatitida** – dochází ke vzniku papuloulcerózních lézí v místě konvexit v perigenitální nebo perianální oblasti, většinou jsou známkou delšího nebo častého kontaktu epidermis se stolicí nebo i špatné hygieny kojence
- **Kojenecký gluteální granulom** – méně častý, může vznikat při dlouhodobé aplikaci silných halogenizovaných kortikoidů lokálně pod pleny. V perineo-gluteální oblasti a v podbřišku jsou spíše jednotlivě lokalizované papuly až hrboly o velikosti 0,5–4 cm (1, 3, 4).

KOMPLIKACE

Nejčastější komplikací je druhotná infekce kvasinkovým mikroorganizmem *Candida albicans*:

- v oblasti genitálu a hýždě se objevuje jako zarudlé plochy
- nejprve výsev papulopustul, které později erodují a při okrajích se límečkovitě odlupují
- může se šířit i do dalších lokalit (krční rýha, podpaží) (1, 4)

Ve všech výše uvedených případech je nutná návštěva pediatra nebo dermatologa.

PREVENCE A LÉČBA

Základem léčby je zamezit tření postižené oblasti:

- snížit vlhkost kůže
- častá výměna plen s důrazem na přiměřenou velikost plen
- ponechat dítě volně bez plen v teplém suchém prostředí
- omezit přehnané časté mytí, při každém přebalení použít ochranný krém určený pod pleny
- vyhnout se používání ubrousků s obsahem alkoholu a parfemací
- v akutní fázi se doporučuje používat přípravky s obsahem pasty pro vysušující účinek, aplikace mastných krémů je v akutní fázi kontraindikována (2, 4, 5)

Všechny níže uvedené přípravky jsou vhodné jak k preventivnímu, tak terapeutickému užití.

Sudokrém

Složení – lanolín, oxid zinečnatý, benzyl alkohol, benzyl benzoát, benzyl cinamát.

Jde o antiseptický ochranný krém, obsažený lanolín napomáhá uklidnit a zvláčnit pokožku, oxid zinečnatý má adstringentní účinek, benzyl alkohol omezuje bolest a podráždění a má také antibakteriální a antifungicidní vlastnosti. Benzyl benzoát a benzyl cinamát podporují epitelizaci (6).

Rybilka

Složení – lanolín, oxid zinečnatý, rybí tuk.

Účinek Rybilky je podmíněn obsahem rybího tuku, jehož hlavní složka – vitamin D – podporuje granulaci tkáně a regeneraci horních vrstev pokožky i podkoží. Na regeneračním účinku masti Rybilka se spolupodílí i vitamin E. Oxid zinečnatý vysušuje kožní sekreci při opruzeninách. V kombinaci s mastovým základem vytváří na pokožce ochranný film, který působí preventivně. Olejové složky rybího tuku promašťují a zvláčňují pokožku (6).

Bepanthen

Složení – dexpanthenolum 50 mg (5 %) v 1 g masti.

Tato účinná látka posiluje přirozené léčebné procesy, působí protizánětlivě a podporuje produkci kolagenu a elastinu v kožních buňkách. Má status G.R.A.S. (Generally Recognized As Safe) – to znamená, že ani ve vysokých dávkách nevykazuje toxické vlastnosti a může být součástí potravin. Zklidňující účinky přípravku jsou výsledkem působení očištěného lanolinu, který díky své mastné konzistenci vytváří na pokožce dlouhodobě působící ochrannou vrstvu (6).

Aviril dětský krém

Složení – vitamin E, D-panthenol, oxid zinečnatý, kamilkový extrakt.

Je určený k prevenci a ošetření opruzenin a poraněné či popraskané pokožky u dětí i dospělých. Obsahuje vitamin E, který přispívá k regeneraci a obnovení postižené pokožky (6).

Bübchen Baby krém

Složení – heřmánkový extrakt – látky obsažené v heřmánku-azulen a bisabolol působí proti podráždění pokožky a mají protizánětlivé účinky. Olej z pšeničných klíčků je bohatý na vitamin A a E, lecitin a nenasycené mastné kyseliny. Chrání, ošetřuje a regeneruje unavenou pokožku. Včelí vosk ošetřuje pokožku a udržuje ji jemnou a pružnou. Oxid zinečnatý: látka s protizánětlivým účinkem, obnovuje poraněnou pokožku.

Krém je bílé barvy, konzistence pasty. Neobsahuje barviva. Je bez konzervačních látek (6).

Seba med Baby Dětský krém na opruzeniny

Složení – lipidy, panthenol, oxid titaničitý, alantoin.

Krém podporuje tvorbu ochranného kyselého pláště kůže. Oxid titaničitý chrání pleť před opruzeninami. Vysoce ochranná formule s obsahem lecitinu a skvalenu, které jsou přirozenou součástí ochranného pláště, zachovávají rovnováhu tuků v pokožce (6).

CutisHelp mimi OPRUDÍK konopný krém

Klíčovou složkou přípravku je patentově chráněný extrahovaný olej ze semen technického konopí (15 % hmotnosti náplně), který se vyznačuje vynikajícími protizánětlivými, antibakteriálními, výživovými a regeneračními vlastnostmi. V kombinaci s dalšími přidanými látkami vytváří vysoce účinný komplex pro šetrné ošetření dětské kůže při opruzeninách. Neobsahuje parfém (6).

VITELLA Ictamo pasta 30 g

Složení – ichtamol 3 %, oxid zinečnatý 10 %.

VITELLA Ictamo pasta je vysoce účinná pasta vyvinutá pro ošetření obtížně zvladatelných ložisek kůže. Optimální použití přípravku Vitella Ictamo vede ke zklidnění a regeneraci problémových kožních lézí. Obsažený ichtamol má protizánětlivé účinky. Působí antibakteriálně, omezuje růst kvasinek a potlačuje nadměrnou tvorbu mazu. Oxid zinečnatý má zklidňující účinky a výrazně podporuje regeneraci kůže (6).

Unguentum Lavarisini (dětská mast)

Složení – oxid zinečnatý, oleum jecoris aselli.

Ondřejova mast Medicamenta

Složení – acidum salicylicum 1 g, lavandulae etheroleum 2 g ve 100 g masti.

Působí protizánětlivě, dezinfekčně, zmírňuje svědivé pocity, přispívá k útlumu vylučování potních žláz. Přípravek má rovněž regenerační účinky.

Při dlouhodobém používání přípravku na rozsáhlé plochy, obzvláště u malých dětí, nelze vyloučit riziko perkutánní resorpce zdraví škodlivého množství kyseliny salicylové (6).

Imazol krémpasta

Složení – clotrimazolum 10 mg (1 %) v 1 g kožní pasty.

- pasta je vhodná při komplikacích, které nejsou běžně zvládnutelné pomocí výše uvedených přípravků (6)
- účinná látka clotrimazol je derivát imidazolu se širokým spektrem antimykotického působení. Je účinný na celou řadu mikroorganismů, jako jsou kvasinky, plísně, bičíkovci a grampozitivní bakterie.

Pityol

Složení – ichthamolum 20 mg (2 %), acidum boricum 10 mg (1 %), zinci oxidum 200 mg (20 %), guaiazulenum 0,1 mg v 1 g masti (6)

- doporučené krátkodobé užívání z důvodu nebezpečnosti vstřebatelnosti kyseliny borité
- příbalový leták uvádí používání u dětí od věkové skupiny 10 let (6)

ZÁVĚR

Základem je prevence, která by měla z velké části opruzeninám zabránit. Většinu opruzenin rodiče zvládnou s pomocí volně prodejných léčiv a režimovými opatřeními. Zlepšení by mělo být vidět už po dnech a úplné zahojení po několika týdnech. I přes veškerou pečlivost maminek se může stav zhoršovat a je nutné navštívit dermatologa nebo pediatra, kteří určí další postup léčby.

Článek doručen redakci: 20. 4. 2012

Článek přijat k publikaci: 10. 5. 2012

Literatura

1. Čapková Š. Plenková dermatitida. Dermatol. pro Praxi 2010; 4: 126–129.
2. Kolářová R. Opruzeniny u dětí, jejich ošetřování a léčba. Prakt. lékař. 2010; 6: 153–154.
3. Čapková Š. Nejčastější kožní choroby v dětském věku a jejich léčba. Pediatr. praxi 2008; 9: 369–375.
4. Kolářová R, Wiedermannová H. Desatero v péči o opruzeniny novorozenců a kojenců. Pediatr. praxi 2010; 11: 196–198.
5. Kolářová R, Koliba P. Problematika péče o dětskou pokožku. Prakt. lékař. 2009; 5: 59–63.
6. Informace výrobců jednotlivých léčiv uvedené v příbalovém letáku.

PharmDr. Iveta Rohová
Lékárna FN Olomouc
I. P. Pavlova 6, 775 20 Olomouc
iveta.rohova@fnol.cz